

A hajlékról és a hajléktalanságról *A te neved*, dokumentumfilm, rendező: Domokos János, Dunatáj Alapítvány, 2018.

„Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj...” – áll az imádságban. „Kisdéd hajlék, hol születtem...” – olvashatjuk Petőfi versében, de vajon mindennapjainkban használatos-e még a *hajlék* szó? Úgy tűnik, jobbára már csak a fosztóképzős alakja él a köznyelvben, és a hajléktalanokról a televíziós híradók minden tél kezdetén visszatérően szót ejtenek. A téma örök, merthogy a jelenség is örök. Vagy legalábbis nem tudunk megbirkózni vele. De nemcsak nálunk, hanem más országokban is tartósan és nyugtalanítóan jelen van.

Időről időre a dokumentumfilm is kísérletet tesz az utcán élők, a társadalom perifériáján tengődők helyzetének bemutatására. A leghatásosabban Tarr Bélának sikerült ötperces *Prologusában* (2004) megszólítania a nézőket, s most a műfaj nagy öregjeinek egyike, Domokos János nyúlt ehhez a témához.

Tiszteletet érdemlő vállalkozás *A te neved* közel egyórás állapotrajza. A rendező pontosan felmérte lehetősége határait. Arra vállalkozott, hogy felmutasson egy követésre méltó példát, a Gát utcai templom Szent Egyed nevét viselő közösségének az utcára kerültek istápoló tevékenységét, de annak tudatában, hogy ez sem több tüneti kezelésnél. A figyelemfelkeltésnél többet azonban a művészet aligha tehet ilyen, krízis jellegű társadalmi problémák esetében.

Domokos János a hajléktalanokat is, segítőiket is szociológiailag „bemérhető” csoportként mutatja be, ám tagjaik megőrzik egyéni arculatukat. Identifikálható, jól azonosítható személyiségek néznek szembe a nézővel mind a két oldalról, anélkül, hogy túlbeszélnék tünne bármi is.

A segítséget nyújtók körét közös nevezőre hozza a vallásos értelemben vett hit, és egy, a humanitárius szándékon túlmutató, nem malaszttal, hanem valódi szeretettel teljes nyitottság. A közös nevezőn túl azonban mindegyikükből sugárzik a személyesség, az egyéniség hitelesítő ereje. Az operatőröknek (Bálint Arthurnak, Dömötör Péternek, Pápai Gergelynek,

Pap Ferencnek és a rendezőnek) sikerült a legkifejezőbb pillanatokot lencsevégre kapniuk. Premier plánjaikkal egészen az emberi lelkek közelébe férkőztek. (Csak keresztneveket olvashatunk az inzerteken, pedig a résztvevők talán vállalták volna teljes nevüket is. Rossz „divat” ez a máshol is tapasztalható névelhallgatás! A személyiség fokozódik le általa. Az anonimitás középkori vallásos eszménye kevés hivatkozási alapnak.)

A hajléktalanok csoportjából három férfit emeltek ki az alkotók, sorsukat, jellemüket bemutatásra érdemesnek ítélve. Nincsenek elhallgatva emberi gyarlóságai sem, ugyanakkor semmiféle számon kérő szándék nem körvonalazódik a portrék mögött. Úgy tűnik azonban, hogy a rendező számára mégsem ők filmjének „főszereplői”, hanem a templomi bázisukról hetente egyszer segíteni induló önkéntesek.

A médiában gyakorta találkozhatunk különféle akciókkal, amelyek egy tál meleg ételhez vagy meleg ruhaneműhöz juttatják a hajléktalanokat. A Gát utcai közösségtől azonban a rászorulóknak még valami mást is kapnak. Szeretetet! S talán ez hiányzik nekik a legjobban. A szeretetnek ezt az oda és vissza is működő áradását a legnehezebb filmen megmutatni. Különösen úgy, hogy az szélsőségektől mentes legyen. A film alkotóinak mértéktartását igazolja, hogy egyetlen pillanatig sincs okunk kételkedni a tetten ért érzelmek őszinteségében. Nincs érzélgősség, hatásvadászat, csak tárgyilagos tekintet van.

Hiba lenne azt gondolnunk, hogy a dokumentált életanyag „elviszi” a filmet. Legalább annyira fontos az a formai megmunkálás, amely művészivé avathat egy alkotást. Ennek számos jelét találjuk a filmben. Például konnotatív jelentést sugalló beállításokban (az arc és érzelem nélküli rendőr alakja a metróbejárat előtt; a Lukács György emléktáblája alatt fekvő hajléktalan), egyházi szertartásokkal tagolt szerkezeti megoldásában, és főként legemlékezetesebb jelenetében: amikor – a gyermeki tudat felvillanásaként – az egyik hajléktalan mondani kezdi a *Családi kört*, ám csak hangjával van jelen, s aztán ez is átmegy Szabó Gyula klasszikus előadásába. Ezalatt a filmen Arany János szövegére *ráutaló* közelképeket látunk a filmbeli, nincstelenségben élő emberek köréből.

Hamar Péter